

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

SOU 2024:88 Säkerhetsprövningar - nya regler

Ju2024/02620

1 Sammanfattning

Skatteverket delar utredarens uppfattning om behovet av att se över processen för säkerhetsprövningar och välkomnar flera av förslagen som presenterats.

Skatteverket avstyrker utredningens förslag vad gäller möjlighet enligt säkerhetsskyddslagen att överklaga ett säkerhetsprövningsbeslut.

Avseende utredningens förslag i övrigt har Skatteverket bland annat följande synpunkter:

- Frågor om den prövades relationer och omständigheter behöver ställas i grundutredningen, för att utreda om några omständigheter kan innebära sårbarheter.
- Det bör förtydligas att avsaknad av uppgifter eller bristfälligt underlaget bör kunna utgöra hinder mot en godkänd säkerhetsprövning.
- Skatteverket förordar fortsatt analys av vilka möjligheter som ska finnas vid avstängning av en arbetstagare hos en enskild verksamhetsutövare, och som i fallet har ett uppdrag genom säkerhetsskyddsavtal.

2 Skatteverkets synpunkter

2.1 Lagreglering om vilka personliga förhållande som grundutredningen bör omfatta (Avsnitt 7.5.4)

Skatteverket delar Säkerhetspolisens synpunkt om att frågor om den prövades relationer och omständigheter behöver ställas, för att utreda om några omständigheter kan innebära sårbarheter. Den nya regleringen som föreslås införs i säkerhetsskyddslagen är en vägledning om vad som **bör** omfattas i grundutredningen, d.v.s. det är inte uttömmande.

Utifrån att frågor om ev. samröre med eller kopplingar till kriminella organisationer, organiserad brottslighet m.m. redan ska utredas i grundutredningen, kan man anta att Skatteverket kan se ett behov av att kunna framställa eller få möjlighet till direktåtkomst till vissa av registren för deltagande i Skatteverket säkerhets känsliga verksamhet.

2.2 Krav på underlag och konsekvenser av brister i utredningen (Avsnitt 7.6)

Skatteverket ser att avsaknad av information i underlag eller brister i underlaget för att kunna bedöma tillförlitligheten i lämnade uppgifter bör kunna utgöra hinder mot en godkänd säkerhetsprövning.

2.3 Skriftlighetskrav för säkerhetsprövningsbeslut (Avsnitt 8.3.2)

Ifall förslaget avseende möjligheten enligt säkerhetsskyddslagen att överklaga ett säkerhetsprövningsbeslut ska börja gälla, anser Skatteverket att det i beslutet ska framgå att beslutet ska gälla omedelbart om inget annat förordnas i det enskilda fallet. För att individen inte ska kunna begära inhibition, att beslutets verkställighet ska skjutas upp eller inte gälla i avvaktan på slutligt beslut i sak, behöver det framgå av beslutet att det gäller omedelbart om inget annat förordnas.

2.4 Motivering av säkerhetsprövningsbeslut (Avsnitt 8.3.3)

En stor del av förvaltningsbeslut är offentliga. Omfattningen av skälen för ett säkerhetsprövningsbeslut behöver avvägas utifrån frågan om vilka omständigheter som bör redovisas i motiveringen för beslutet och vad som bör utelämnas av hänsyn till exempelvis en enskild som beslutet gäller. Skatteverket anser att vägledande resonemang behöver komma från tillsynsmyndigheterna för att väga in den enskildes möjlighet att tillvarata sin rätt vid en överprövning av beslut och skyddet för Sveriges säkerhet enligt 15:2 OSL eller 18:1 OSL förundersökningssekretess (dvs. kan gälla gentemot den prövade själv).¹

Skatteverket menar även att det finns risk att arbetsgivaren hävdar eller bedömer att information bör utelämnas i beslutet för att försäkra sig om att det som föreslås i utredningen i frågan inte kan komma att bli föremål för partsinsyn eller ett utelämnande.

2.5 Avstängning av statligt anställda (Avsnitt 9)

Utredningen redovisar möjligheten att stänga av en medarbetare i samband med säkerhetsprövning. Frågan om avstängning i andra situationer har utretts inom ramen för SOU 2022:8 Rätt och rimligt för statligt anställda.

Det föreslås en ny regel i 43 § lagen om offentlig anställning (LOA). Denna föreskriver att lokal arbetstagarorganisation som arbetstagaren tillhör ska underrättas om beslutet om avstängning. Någon motsvarande bestämmelse föreslås inte i SOU 2022:8. Skälen till att ha en annan reglering vid avstängning i här aktuella situationer förfaller oklar. Det vore att föredra om reglerna om avstängning hanterades enhetligt.

2.6 Avstängning av statligt anställda, utredningsuppdraget (Avsnitt 9.1)

Skatteverket anser att det behövs en vidare analys och utredning avseende frågor som kan uppkomma vid avstängning av en arbetstagare hos en enskild verksamhetsutövare, och som i fallet har ett uppdrag genom säkerhetsskyddsavtal. Exempel på situation kan vara en omprövning av en tidigare gjord säkerhetsprövning, men innan det finns ett ställningstagande i frågan. Ett annat exempel är då det finns befarat allvarliga incidenter och det tar viss tid att utreda och undersöka omständigheterna².

2.7 Överprövning av säkerhetsprövningsbeslut (Avsnitt 10)

Skatteverket uppfattar att förslaget avseende möjligheten enligt säkerhetsskyddslagen att överklaga ett säkerhetsprövningsbeslut inte är i enlighet med säkerhetsskyddslagens syfte, vilket är att skydda Sveriges säkerhet. Förslagen i utredningen här uppfattas vara att ta

¹ SOU 2024:88 s. 191. Avsnitt 7.10 offentlighet och sekretess

² Ref. avsnitt 9.4.1 s. 226.

hänsyn till den enskildes intresse och rättigheter. Förslagen uppfattas inte vara med hänsyn till Sveriges säkerhet. Skatteverket anser att det saknas en adekvat avvägning och bedömning ifråga om skyddet för Sverige i förhållande till verksamhetsutövarens ansvar för säkerhetsskyddet och den enskildes rätt att få ett säkerhetsprövningsärende omprövat.

Utredningens förslag vad gäller möjlighet enligt säkerhetsskyddslagen att överklaga ett säkerhetsprövningsbeslut kan medföra sårbarheter i fråga om oönskad spridning av säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter eller annan information av underrättelseintresse. Säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter eller annan information av underrättelseintresse kan finnas i underlaget för ett säkerhetsprövningsärende såväl som i motiveringen till beslutet. Motiveringsskyldigheten ställer närmare krav på vilka uppgifter som ska finnas med i ett beslut, varför det behöver förenas med adekvat och anpassat skydd av sådana uppgifter. De administrativa konsekvenserna och eventuella handhavandefel talar också för att det kan innebära en sårbarhet för säkerhetsskyddet i Sverige ifall de nämnda förslagen skulle börja gälla.

Följaktligen innebär det sårbarheter för säkerhetsskyddet i Sverige. Skatteverket instämmer med det som framgår av experten Sanna Krafts (Försvarsmakten) särskilda yttrande i utredningen i fråga om detta förslag.

Skulle detta förslag trots allt gå vidare till att börja gälla i kommande lagstiftning så vill Skatteverket anföra följande: Skatteverket delar uppfattningen att förslaget om att överprövningen ska göras av en särskild nämnd behöver utredas ytterligare. Att överklagandeinstansens sammansättning och förutsättningarna för parterna att ta del av information utreds vidare är av vikt, även ur ett arbetsrättsligt perspektiv.

Skatteverket anser att det i utredningen inte är helt uppenbart vem som anses vara part hos den som fattat beslutet i säkerhetsprövningsärendet – är det arbetsgivaren eller verksamhetsutövaren i enlighet med säkerhetsskyddslagstiftningen som anses vara parten? På en myndighet kan det t.ex. vara så att säkerhetskänslig verksamhet inte bedrivs inom samtliga verksamhetsområden, avdelningar eller enheter. I sådana fall är arbetsgivaren inte densamma som verksamheten där säkerhetskänslig verksamhet bedrivs.

Det finns även flera andra frågor som inte förefaller besvarade genom utredningen, såsom vad som ska gälla för det fall en överprövningsinstans ändrar ett beslut och därmed fattar ett negativt säkerhetsprövningsbeslut. Det är enligt Skatteverkets uppfattning viktigt att föreliggande oklarheter utreds vidare innan reglerna börjar gälla.

2.7.1 Ska säkerhetsprövningsbeslut få överklagas? (Avsnitt 10.4)

Skatteverkets uppfattning är som tidigare nämnts i första hand att överklagandemöjlighet inte bör införas. Säkerhetsprövningen är trots allt bara en av många anledningar till att en enskild inte anställs eller får delta i en viss verksamhet.

Om överklagande ska bli möjligt bör denna möjlighet begränsas till att gälla endast den som redan är anställd hos verksamhetsutövaren eller den som redan deltar i ett uppdrag hos verksamhetsutövaren. Det är endast i dessa fall som säkerhetsprövningsbeslutet kan innebära en kännbar förändring för den kontrollerade.

För det fall ett överklagandeförfarande skulle införas påverkar detta på ett påtagligt sätt rekryteringsprocessen och möjligheten att kompetensförsörja.

2.8 Lämplig för uppdraget att överpröva säkerhetsprövningsbeslut (Avsnitt 11.3)

Skatteverket anser att en befintlig myndighet som bör provas är Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden och dess delegationer, på grund av dess redan befintliga kompetens och instans gällande prövningar av hot mot Sveriges säkerhet.

2.9 Ombud (Avsnitt 11.6.3)

Skatteverket håller med om att ett ombud som får tillgång till mer material i ärendet och ev. skyddsvärdet inte är oproblematiskt. Intresset för att kunna bibehålla skyddet för de skyddsvärda uppgifterna kan behöva stärkas. Det borde inte räcka att bara tillse det särskilda ombudet med tystnadsplikt ska skriva sitt yttrande på plats för att säkerställa informationssäkerhetsåtgärderna. Säkerhetsskyddsåtgärder behöver säkerställas ur informationssäkerhet, fysisk säkerhet och personalsäkerhet – för att ombudet ska vara behörig att ta emot och ta del av säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter i ett överprövningsärende (som berör deras säkerhetskänsliga verksamhet).

3 Konsekvenser för Skatteverket

Förslaget kommer ge viss ekonomisk konsekvens för Skatteverket genom ökad administration. Skatteverket bedömer dock att det för närvarande inte är möjligt att uppskatta exakt kostnadsökning för myndigheten.

Detta remissvar har beslutats av generaldirektören Katrin Westling Palm och föredragits av säkerhetsskyddsspecialisten Sara Kilic. Vid den slutliga handläggningen har också följande deltagit: överdirektören Fredrik Holmberg, avdelningschefen Anette Backlund och enhetschefen Johan Tell.

Katrin Westling Palm